

patisk, mens det er vanskeligere at være enig med ham i, at dette også er den sandsynlige vej, flertallet af u-lande vil bevæge sig, selv om der er langt igen (p. 68).

Bogen er bedst, hvor Paldam erkender, at den virkelige verden sjældent er så entydig, som forskellige teorier måske antager. Den er værst, når Paldam med den retroendes styrke fremfører den rette lære med hensyn til økonomisk udviklingspolitik, med hensyn til vantros - især de ikke-navngivne danskes - dårskab og manglende indsigt med videre. Det er synd, fordi bogens dårlige sider er så fremtrædende, at de meget let blokerer for de fornuftige synspunkter og vurderinger, som den også indeholder.

Det er fristende og helt i bogens egen ånd at benytte Paldams egen fremgangsmåde ved vurdering af bistandsprojekter, dvs. tildele bogen en samlet karakter på en hjemmelavet skala. Det vil jeg dog undlade, men som det fremgår af det ovenstående, er der tale om en meget ujævn præstation. Man kunne formentlig også foretage en cost-benefit analyse af det projekt, som Rockwool Fonden her har iværksat. En sådan kræver vist en behård økonom-uddannelse, så det vil jeg overlade til andre. Som ved mange danske projekter er det, der bærer bogen igennem, den pragmatiske snusfornuft, ikke de teoretiske betragtninger!

Jørgen Dige Pedersen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Nils Andrén, *Maktbalans och alliansfrihet. Svensk utrikespolitik under 1900-talet*, Stockholm: Norstedts Juridik, 1996, 283 s., SEK 406,00.

Bogen er en udvidet og ajourført udgave af en bog, som Andrén udgav i 1990 sammen med en medforfatter. Og ajourført kan man sige, at bogen er. Eksempelvis citerer Andrén en udtalelse af Göran Persson så sent som fra 2. oktober 1996 (s. 168). Også bibliografien er opdateret, så med de forandringer, der er sket i svensk udenrigspolitik siden 1990, kan man godt sige, at der er tale om en helt ny bog.

Fremstillingen er meget klart disponeret. Efter en kort oversigt over udenrigspolitikens instrumenter og vilkår følger tre større afsnit. I det første giver forfatteren en historisk baggrund for den svenske udenrigspolitik. Fremstillingen slutter med de skandinaviske forsvarsforhandlingers sammenbrud i 1949, og det er meget naturligt, fordi hermed blev grundlaget for den svenske alliancefrihed lagt. Det andet større afsnit er det fyldigste og - siger forfatteren i forordet - bogens centrale del. Her behandles blandt andet doktrinen om alliancefrihed i fred og neutralitet i krig, Sveriges forhold til nordisk og europæisk samarbejde, højteknologi og sårbarhed og endelig sammenhængen mellem udenrigspolitik og forsvarspolitik. Det tredje afsnit handler om Sverige på den globale arena, og her behandles emner som kollektiv sikkerhed, nedrustningsproblemer, forholdet til den tredje verden og spørgsmålet om menneskerettigheder. Bogen afsluttes med et afsnit om "lärdomar och utmaningar" (dvs. erfaringer og udfordringer), hvor forfatteren angiver at ville opstille nogle tænkelige problemer for fremtiden.

Som det fremgår, kommer man hele vejen rundt i svensk udenrigspolitik, men især er der nok grund til at fremhæve behandlingen af svensk alliance- og neutralitetspolitik. Ingen kender denne debat bedre end Andrén, og han giver en meget nuanceret fremstilling af doktrinens ud-

patisk, mens det er vanskeligere at være enig med ham i, at dette også er den sandsynlige vej, flertallet af u-lande vil bevæge sig, selv om der er langt igen (p. 68).

Bogen er bedst, hvor Paldam erkender, at den virkelige verden sjældent er så entydig, som forskellige teorier måske antager. Den er værst, når Paldam med den retroendes styrke fremfører den rette lære med hensyn til økonomisk udviklingspolitik, med hensyn til vantros - især de ikke-navngivne danskes - dårskab og manglende indsigt med videre. Det er synd, fordi bogens dårlige sider er så fremtrædende, at de meget let blokerer for de fornuftige synspunkter og vurderinger, som den også indeholder.

Det er fristende og helt i bogens egen ånd at benytte Paldams egen fremgangsmåde ved vurdering af bistandsprojekter, dvs. tildele bogen en samlet karakter på en hjemmelavet skala. Det vil jeg dog undlade, men som det fremgår af det ovenstående, er der tale om en meget ujævn præstation. Man kunne formentlig også foretage en cost-benefit analyse af det projekt, som Rockwool Fonden her har iværksat. En sådan kræver vist en behård økonom-uddannelse, så det vil jeg overlade til andre. Som ved mange danske projekter er det, der bærer bogen igennem, den pragmatiske snusfornuft, ikke de teoretiske betragtninger!

Jørgen Dige Pedersen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Nils Andrén, *Maktbalans och alliansfrihet. Svensk utrikespolitik under 1900-talet*, Stockholm: Norstedts Juridik, 1996, 283 s., SEK 406,00.

Bogen er en udvidet og ajourført udgave af en bog, som Andrén udgav i 1990 sammen med en medforfatter. Og ajourført kan man sige, at bogen er. Eksempelvis citerer Andrén en udtalelse af Göran Persson så sent som fra 2. oktober 1996 (s. 168). Også bibliografien er opdateret, så med de forandringer, der er sket i svensk udenrigspolitik siden 1990, kan man godt sige, at der er tale om en helt ny bog.

Fremstillingen er meget klart disponeret. Efter en kort oversigt over udenrigspolitikens instrumenter og vilkår følger tre større afsnit. I det første giver forfatteren en historisk baggrund for den svenske udenrigspolitik. Fremstillingen slutter med de skandinaviske forsvarsforhandlingers sammenbrud i 1949, og det er meget naturligt, fordi hermed blev grundlaget for den svenske alliancefrihed lagt. Det andet større afsnit er det fyldigste og - siger forfatteren i forordet - bogens centrale del. Her behandles blandt andet doktrinen om alliancefrihed i fred og neutralitet i krig, Sveriges forhold til nordisk og europæisk samarbejde, højteknologi og sårbarhed og endelig sammenhængen mellem udenrigspolitik og forsvarspolitik. Det tredje afsnit handler om Sverige på den globale arena, og her behandles emner som kollektiv sikkerhed, nedrustningsproblemer, forholdet til den tredje verden og spørgsmålet om menneskerettigheder. Bogen afsluttes med et afsnit om "lärdomar och utmaningar" (dvs. erfaringer og udfordringer), hvor forfatteren angiver at ville opstille nogle tænkelige problemer for fremtiden.

Som det fremgår, kommer man hele vejen rundt i svensk udenrigspolitik, men især er der nok grund til at fremhæve behandlingen af svensk alliance- og neutralitetspolitik. Ingen kender denne debat bedre end Andrén, og han giver en meget nuanceret fremstilling af doktrinens ud-

vikling og - især - dens faldende troværdighed. Han fremsætter nogle af sine betragtninger i et helt kapitel (s. 85-120), men de suppleres i flere andre kapitler, således vedrørende sårbarhed (s. 159) og medlemskabet af EU (s. 171f). Et andet problem vedrører Sveriges mere aktive udenrigspolitik igennem 1960'erne. I 1965 bestemte Sverige sig til at adoptere Vietnamspørgsmålet som et svensk udenrigspolitisk problem, skriver Andrén. Han afviser et synspunkt, fremsat af Marie Demker, om at det var krigen i Algeriet, der ændrede svensk udenrigspolitik.

Hvert enkelt kapitel i bogen er kronologisk opbygget (hvad bogens undertitel jo også lægger op til), men man kunne nok have ønsket sig nogle mere generelle overvejelser over, hvorledes svensk udenrigspolitik bliver til. Her er det indledende kapitel temmelig summarisk og ganske utilstrækkeligt. Man kunne ønske belyst spørgsmål som opinionens rolle, riksdagens og dens udvalgs betydning, partiernes holdning til forskellige udenrigspolitiske problemer, spørgsmålet om, hvilke ændringer der er sket på den indenrigspolitiske scene fra 1950'erne til 1990'erne eller om, hvilke udenrigspolitiske spørgsmål, der bliver politiseret og hvorfor. Nu er det sådan, at mange af disse spørgsmål er behandlet, endda ret udførligt, i en bog fra 1995 (Bjereld & Demker: *Utrikespolitiken som slagfält. De svenska partierna och utrikesfrågorna*), som Andrén også nævner i sin bibliografi, men en kort omtale af disse problemer burde have fundet plads i en oversigtsfremstilling som den foreliggende.

I det sidste kapitel ("lärdomar och utmaningar") beskæftiger Andrén sig - heldigvis er man fristet til at sige - ikke så meget med visioner om fremtiden, som hans bemærkninger i forordet kunne forlede læseren til at tro. Til en vis grad -

men også kun til en vis grad - er kapitlet en sammenfatning af de problemer, som er behandlet i de foregående afsnit. Med en vis forenkling kan man sige, at kapitlet behandler en række dilemmaer (eller målkonflikter, som Andrén kalder dem) i svensk udenrigspolitik, igen med alliancefriheden og neutralitetspolitikken i centrum. Meget tydeligt træder et sådant dilemma frem i Sveriges holdning til EF/EU. I en tale den 22. august 1961 ved metalindustriarbejderforbundets kongres fastslog statsminister Erlander, at svensk medlemskab af EF var uforeneligt med neutralitetspolitikken. Denne opfattelse holdt sig meget længe, men 1. juli 1991 ansøgte Sverige om medlemskab. Mindre end ét år tidligere havde Ingvar Carlsson endnu engang nævnt neutraliteten som (faktisk) den eneste virkelige hindring for svensk medlemskab af EU. Baggrunden for dilemmaet var, anfører Andrén, en diskussion om hvor stor den sikkerhedspolitiske forskel egentlig var mellem medlemskab og ikke-medlemskab, når Sverige alligevel blev inddraget i EU's indre marked. Et tilsvarende dilemma findes i Sveriges holdning til NATO. Allerede under den kolde krig var det klart, at hvis (det neutrale) Sverige blev angrebet af Sovjetunionen, ville andre lande (dvs. NATO) træde til (det er, hvad Andrén kalder genforsikringspolitikken). Efter 1989 er dilemmaet blevet langt tydeligere, fordi Sverige på den ene side er blevet stærkt inddraget i NATOs fredsbevarende aktiviteter og på den anden side fortsat afviser medlemskab af NATO. Endnu et dilemma er forsvarspolitikken. Sagt meget kort: Kan Sverige internationalt arbejde for fremme af nedrustning uden selv at nedruste?

Debatten om sikkerhed og nedrustning har, fremhæver Andrén, et præg af opgør med Sveriges fortid, og han finder her to

aspekter. Det ene er manglen på "heroisme" eller mod, og her spiller helt konkrete spørgsmål som transitering (under 2. verdenskrig), udlevering af baltre i 1946 og manglende indsats vedrørende Raoul Wallenberg en væsentlig rolle. De er ganske simpelt "brännande minnen". Som dansker kan man kun sige, at vi har haft det „held“, at vi i de senere faser af 2. verdenskrig havde en modstandsbevægelse, som vi alle siden kunne sole os i og glemme, at der fra 9. april til 29. august faktisk gik over tre år med knæfald og samarbejdspolitik over for Tyskland. Det andet aspekt, som André fremhæver, er en manglende konsekvens i neutralitetspolitikken under den kolde krig. Den byggede implicit, som foran omtalt, på en "genforsikringspolitik", som i sidste ende sikrede Sverige lige så godt som hvis det havde været medlem af NATO. Eller som amerikaneren Herman Kahn sagde det mere direkte: "I er alle under kernevåbenparaplyen". Kritikken går her på, at denne genforsikringspolitik var uforenelig med den proklamerede neutralitetspolitik, som herved ligefrem blev til "den store løgn".

Bogen giver inden for et begrænset sidetal en alsidig, ajourført og meget veldokumenteret præsentation af svensk udenrigspolitik i dette århundrede og denne politiks nuværende problemer og alternativer.

Niels Amstrup
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Pierre Bourdieu og Loïc J. D. Wacquant, *Refleksiv sociologi - mål og midler*, på dansk ved Henning Silberbrandt, København: Hans Reitzels Forlag 1996, 312 s., 298,00 kr.

Bogen er et resultat af et samarbejde mellem Pierre Bourdieu og den fransk-amerikanske sociolog Loïc Wacquant. Originaludgaverne udkom i 1992.

Bogen falder i tre dele:

1. del er Wacquants "Introduktion: Struktur og logik i Bourdieus sociologi". Her omtales hovedsagelig de videnskabs-teoretiske og metodologiske sider ved Bourdieus sociologi, som er en original gennemtænkning af en position midt mellem objektivisme og hermeneutik.

2. del foreligger som et interview med Bourdieu foretaget af Wacquant. Trykte interviews med kendte teoretikere er ikke altid heldige. Spørgsmålene kan være for spidsfindige og svarene for kortfattede, indforståede eller selvpromoverende. Det foreliggende interview lider ikke af sådanne svagheder. Både Wacquant og Bourdieu bestræber sig på at være pædagogiske, og resultatet er en udførlig indføring i og diskussion af grundbegreber og grundtanker i Bourdieus sociologi. Det starter og slutter med Bourdieus overordentlig sensitive refleksioner over *homo academicus*' (og dermed hans egen) ambivalente situation som værende underlagt de kampe og strategier som foregår på videnskaberne "felt", samtidig med at han forsøger at beskrive denne position distancerende. Indimellem gennemgås og diskuteres Bourdieus efterhånden velkendte grundbegreber: Felt, kapital og habitus m.v.

3. del er Bourdieus egne forelæsninger ved et metodeseminar afholdt i Paris i 1987 for en kreds af ældre studerende og yngre forskere: "Den refleksive sociologiske praksis". Der er ikke tale om en præsentation af forskningsteknikker, men om forsøg på formidling af et håndværk eller en faglig praksis. Bourdieu opfordrer deltagerne til at lægge forsvarsmekanismerne på hylden og - selv om homo